

1962), «Encyclopedia of Ukrainian» (Toronto, Buffalo, London, 1993) and others. She was a member of the SFYHO and member of «Comissions of collecting the materials for EU», «was searching data with pleasure about women for Ukrainian Encyclopedia and was helping in labour with her wise and good advise. In General members of «Comission» prepared materials for 167 people.

A great contribution into the creation of Ukrainian learning encyclopedic and reference publications was made by a candidate of Philology, worker of the Philosophy Faculty of Pryasivkiy university Lyubyt' Babot (Slovakia), member of a fine Ukrainian family of Sitsinskiy-Chehivsky-Sichynsky-Shandory, which published the whole paragraph «Literature of Rusins-Ukrainians in Slovakia» in the encyclopedic reference book «Rokovat literatury» (Koshytsi, 1998.) And also gave dozens of mottos for ethnographic dictionary of Rusins-Ukrainians in Slovakia, Pryashivshchyna (Pryashiv, 1999), «Encyclopedia of modern Ukrainian» (Kyiv, 2001) and many others reference publications.

Keywords: Volodymyr Sichynskiy, Olena Chehivska, Lyubyt' Babot, Kost Turkalo, Iwan Rozgin, Pdillya, Ukraine, Czech Republic, Germany, USA, encyclopedia.

Одержано 1 вересня 2017 року

УДК 929-057.177(477.43)КОПИЛОВ

І.Г.Маринін

Духовні та подвижницькі виміри управлінської діяльності ректора Анатолія Копилова

Висвітлюється організаційно-управлінська і подвижницька діяльність, суспільно-патріотична позиція ректора Кам'янець-Подільського державного університету Анатолія Олексійовича Копилова, завдяки яким аматорське мистецтво навчального закладу піднялося на новий якісний рівень виконавства і суттєво наблизилося до професійного.

Зокрема, здійснено історико-хронологічний аналіз життєвого та управлінського аспектів діяльності, які містять: спогади про особистість ректора, його державницьке розуміння завдань освіти, культури й мистецтва, потреб їх синтезу та розвитку в духовному самовдосконаленні майбутніх педагогічних кадрів.

Проаналізовано значимість організаційно-управлінської діяльності керівника вишу, актуалізацію творчих детермінант продукування нестан-

дартних оригінальних ідей у питаннях функціонування художніх колективів; надання творчої самостійності керівникам творчих колективів; стимулювання творчого процесу в аматорських колективах, налагодження особистісної комунікації з їх керівниками.

З'ясовано основні чинники, які збагачували, поглиблювали і підтверджували бачення ректора ролі аматорських творчих колективів університету та їх покликання пропагувати в Україні й світі вокально-хорового, народно-інструментального й хореографічного мистецтва Поділля.

Видокремлено основні подвижницькі якості управлінської діяльності очільника вишу, а також орієнтири, домінуючі у процесі формування духовних засад студентської молоді.

Ключові слова: *Анатолій Копилов, управлінська діяльність, подвижницька діяльність, аматорські творчі колективи, громадянська позиція.*

Упродовж усієї своєї історії Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка сформувався як центр української музичної культури Південно-Західного Поділля. В його стінах вже майже сто років триває підготовка педагогічних кадрів, котрі з честю виконують свою освітню й просвітницьку місію на педагогічній ниві в різних куточках Хмельницької області та держави. Для рідного міста діяльність університету стала невід'ємною частиною культурно-мистецького життя. Така роль навчального закладу зумовлена наявністю у викладацькому складі високопрофесійних фахівців музичного мистецтва та творчих аматорських колективів, концертна діяльність яких набула широкого визнання.

Зародження аматорського руху, розквіту різноманітних вокально-хорових, ансамблево-оркестрових, танцювальних форм їх функціонування в Україні було спричинене здобутками багатьох талановитих подвижників українського музичного мистецтва за особливої їх уваги та підтримки. Вони своє активною організаційною діяльністю і власною громадянською позицією змогли піднести аматорське мистецтво на новий якісний рівень виконавства і суттєво наблизити його до професійного.

Питання про визначну роль видатних постатей у розвитку освіти, науки, культури, духовній розбудові нашої держави завжди цікавило не лише науковців, а й широку громадськість, тому воно є актуальним й, безперечно, заслуговує на всебічне дослідження, оскільки несе в собі високу патріотичну ідею великої обдарованості і подвижництва багатьох відомих діячів, які переймалися важливими проблемами збереження і подальшого поступу української культури, надаючи їй значну підтримку.

Неоцінений внесок у розвиток аматорства в Кам'янець-Подільському державному педагогічному інституті належить, великому поціновувачу української пісні, українського танцю, української народно-інструментальної музики, подвижнику подільської музичної культури, – ректору Анатолію Олексійовичу Копилову, який зумів об'єднати навколо власної ідеї професійних фахівців й талановиту студентську молодь та організувати аматорські

художні колективи університету, які набули популярності завдяки творчим досягненням не тільки в Україні, а й далеко за її межами.

Педагогічна, наукова, управлінська діяльність ректора Анатолія Копилова частково знайшла своє об'єктивне висвітлення у працях відомих дослідників А. Гуменюка [1], О. Завальнюка [2], В. Лозового [3], В. Нечитайла [4], В. Смолія [5], В. Степанкова [6], Ю. Хоптяра [7], А. Філінюка [8], однак не всі напрями його багатогранної діяльності ґрунтовно досліджено й проаналізовано.

Саме тому, його управлінська сфера, суспільна, громадянська й патріотична позиції заслуговують на підвищену увагу й належну оцінку науковців і спонукають наукову й громадянську спільноту до переосмислення його ролі подвизника з позиції сьогодення.

На жаль, сучасні реалії позначені цілеспрямованим прагненням державних структур до оптимізації культурно-освітніх закладів, обмеження їх у повноцінній аматорській мистецько-творчій діяльності – з одного боку, а з іншого – “інерційно-згасаючим” функціонуванням аматорських творчих колективів. Наразі, їх значне кількісне зменшення змушує культурологів, мистецтвознавців по-новому оцінити феномен аматорського руху в другій половині ХХ ст. і, зокрема, постать Анатолія Олексійовича Копилова, для якого було властиве відчуття часу, державницьке розуміння завдань освіти, культури й мистецтва, потреби їх синтезу та розвитку в духовному самовдосконаленні майбутніх педагогічних кадрів високого фахового та загальнокультурного рівня.

В той час плідна діяльність Анатолія Олексійовича Копилова – ректора вишу набуває особливої ваги. Обійнявши керівну посаду в 1977 році 41-річний вчений був сповнений бажанням піднести регіональний педагогічний інститут до рівня відомого вишу, визначивши освітні, культурно-мистецькі пріоритети, напрями управління ними. Як керівник з державницьким мисленням, він надавав музичному мистецтву особливу роль в естетичному вихованні студентства. Одним із його пріоритетів стало залучення молоді до музично-естетичного виховання через мистецьку діяльність.

За період ректорського керівництва (1977–2001 рр.) Анатолій Копилов ініціював та очолював проведення факультетських оглядів художньої самодіяльності студентів та викладачів. У творчих звітах брали участь студенти в різних мистецьких жанрів: вокально-хоровому (хори, вокальні групи, окремі солісти-вокалісти); народно-інструментальному (народно-інструментальні ансамблі, солісти-інструменталісти); хореографічному (танцювально-хореографічні колективи, окремі виконавці-солісти); театральньо-драматичному (майстри поетичного слова та гумору, драматичні гуртки); естрадному (вокально-інструментальні колективи (ВІА), солісти-вокалісти) тощо. Журі конкурсу визначало переможців, враховуючи рівень виконавської майстерності, артистизм, цілісність та ідейність концертної програми, різноманітність жанрів, костюми, кількісний та якісний склад учасників художньої самодіяльності тощо.

На оглядах, які були започатковані у 1960-х роках ректором Іваном Зеленоком, зуміли проявити свій мистецький хист майбутні викладачі Кам'янець-

Подільського державного педагогічного інституту: заслужений працівник культури України, доцент кафедри музики Олексій Бец (художній керівник народного ансамблю народної музики); завідувач кафедри музичного мистецтва, кандидат педагогічних наук, професор Майя Печенюк; заслужений працівник культури України, доцент кафедри музики Тамара Плющ; завідувач кафедри музики, кандидат педагогічних наук, професор Зиновій Яропуд; доцент кафедри музики Василь Олійник; старший викладач кафедри музики Анатолій Попович.

На оглядах аматорського мистецтва студентів народжувалися нові творчі колективи, які принесли мистецьку славу інституту, місту, області й Україні. У 1964 році в інститутському огляді художньої самодіяльності факультет фізичної культури несподівано посів I місце, випередивши своїх найближчих конкурентів – факультет підготовки вчителів молодших класів. Студент факультету-лідера – Михайло Сембрат самотужки організував танцювальний ансамбль, який своїм сценічним виступом вразив членів журі. Саме тоді вперше визріла думка об'єднати всі танцювальні гуртки і створити єдиний вишівський колектив. До керівництва запросили Юрія Климчука, керівника хмельницького ансамблю танцю “Веселка”. Він приїжджав працювати з танцювальним ансамблем по суботах і неділях, а решту днів студенти працювали самостійно. Так зароджувався відомий в майбутньому народний хореографічний ансамбль “Горлиця” Кам’янець-Подільського педінституту. У 1967 р. колектив у складі творчих колективів Хмельниччини звітував у столиці республіки. Це було першим великим досягненням й перемогою “Горлиці”. У новоствореному танцювальному колективі творча робота була копіткою і трудомісткою, й одночасно, дуже цікавою і по-справжньому натхненою. У колективі зібралися однодумці, яких приваблювала не лише ідея створення колективу як такого, а, насамперед, формування оригінальної самобутньої танцювальної програми, яка б ґрунтувалася на автентичних зразках подільських народних танців і музики. До цього проекту залучили Юрія Климчука, Олександра Ситника, Михайла Сембрата, а пізніше Володимира С’єдіна, які працювали під постійним патронатом Анатолія Копилова і, звісно ж, організатора художньої самодіяльності інституту Тамари Кидалової.

Перші творчі досягнення в галузі танцювального мистецтва, їх професійне зростання стало запорукою ефективного керівництва ректора, котрий свої сили і знання ретельно й палко спрямовував на розвиток колективу вишу.

На оглядах художньої самодіяльності здійснювали добір найкращих студентських талантів. Започаткувалася традиція нагородження найталановитіших студентів, активних учасників творчої самодіяльності, грамотами, преміями, надання матеріальної підтримки студентським профкомом та ректором, виділенням кращих місць в ґуртожитку тощо.

З метою покращення підготовки творчих колективів до концертних виступів Анатолій Олексійович наприкінці 1980-х років ліквідував практику відрядження керівників творчих колективів та їх учасників на сільськогос-

подарські роботи. Такий сміливий крок очільника вишу свідчив про його рішучість у прийнятті важливих рішень й, водночас, про пріоритетність та значимість аматорського мистецтва в житті вишу й обопільну відповідальність за спільну справу.

Ректор всіляко стимулював процес розвитку аматорського мистецтва в навчальному закладі у формуванні музично-естетичних смаків студентської молоді через залучення майбутніх педагогів до аматорства. Такий підхід до справи підготовки освітніх кадрів у тісному поєднанні з культурно-просвітницькою діяльністю в загально-освітніх навчальних закладах на сьогодні є ще більш вагомим й актуальним, оскільки наразі цей аспект повністю випадає із основних орієнтирів концепції освіти нашої держави в сучасних умовах.

Наявність великої кількості творчих аматорських колективів вимагала від керівників навчальних закладів наукового підходу у вирішенні організаційно-педагогічних та художньо-творчих завдань. Щодо Кам'янець-Подільського державного педінституту (університету), тут у 1977–2001 рр. успішно функціонували 7 колективів художньої самодіяльності, які мали вагомий творчий здобутки. На той час звання “народного” отримали 4 творчі колективи – студентська хорова капела (худ. кер. – Борис Ліпман); танцювальний ансамбль “Горлиця” (худ. кер. – Володимир С’єдін); ансамбль троїстих музик (худ. кер. – Олексій Бец); оркестр народних інструментів (худ. кер. – Іван Маринін). Активно діяли також: ансамбль народних інструментів “Джерела” (худ. кер. – Віктор Лабунець); ансамбль бандуристів (худ. кер. – Світлана Чабан), вокально-інструментальний ансамбль “На крилах пісні” (худ. кер. – Петро Ситник).

Власне бачення перспективи розвитку та конкретні кроки в підтримку аматорських колективів ректор Анатолій Копилов виголошував на щорічних спільних засіданнях вченої ради та трудового колективу. У його звітах висвітлювалося широке коло питань щодо забезпечення творчих колективів фінансуванням, музичним інструментарієм, концертними костюмами, обладнанням приміщень для занять, формування календаря концертного життя, зарубіжних гастролей та підвищення рівня виконавської майстерності.

Цією роботою також займалися голови студентського профкому (Василь Малий, Віктор Травинський) та голова профкому працівників освіти і науки вишу Анатолій Лубчинський. Вони активно співпрацювали з керівниками творчих колективів, налагоджували особисті контакти з учасниками художньої самодіяльності, організовували концертну діяльність. Серед пріоритетних завдань ректорату, студентського та викладацького профкомів найголовнішими були: розвиток і популяризація художньої творчості серед первинних студентських профспілкових організацій факультетів в усіх жанрах і видах, утворення нових і підтримка діючих колективів народної творчості, залучення до них нових учасників; підвищення художнього рівня аматорського мистецтва, збагачення репертуару високохудожніми творами національної музики і хореографії, кращими зразками вітчизняної та зарубіжної культури; удоско-

налення виконавської майстерності учасників аматорських творчих колективів; участь художніх творчих колективів у міжнародних, всесоюзних та республіканських конкурсах та фестивалях.

Вирішення окреслених завдань Анатолій Олексійович здійснював через вивірену кадрову політику, їх професійність та вміння фахово й творчо працювати зі студентською молоддю. Традиційно початок кожного навчального року для ректора розпочинався у власному кабінеті із наради з художніми керівниками творчих колективів, на якій озвучувалися перспективи мистецьких планів та усі проблеми й шляхи їх вирішення. Він не виокремлював питання на головні й другорядні, а сконцентровував увагу навколо стержня ідеї – забезпечення умов успішного функціонування творчих колективів. Звісно, ректор висловлював й критичні зауваження, рішучість, певну стурбованість, глибоку зацікавленість в перспективах творчо-мистецького ремесла своїх підлеглих і водночас випромінював величезне захоплення й емпатію, окреслюючи чіткі перспективи.

Палка закоханість Анатолія Олексійовича в народне музичне мистецтво, хореографію завжди привертала увагу колег, студентів, а ще більшої ваги набувала прояву в особистих стосунках з керівниками творчих колективів. Він це любив, він цим жив, турбуючись про майбутнє української культури. Для нього звичайною буденною справою були відвідини репетицій аматорських колективів, поцікавитися перебігом репетиційного процесу, репертуарним доробком колективу, вислухати в звичайній робочій атмосфері побажання керівника й студентів та відчути зі середини творчого процесу енергійний пульс життя колективу і навчального закладу.

Анатолій Олексійович добре усвідомлював значення організаційної роботи і, як керівник вишу, намагався не зволікати з вирішенням організаційних питань. У свою чергу, керівники творчих колективів, відчуваючи постійну підтримку, гарне слово, заохочення і, водночас, критику, з подвоєною енергією і великим бажанням віддачували творчими здобутками своєму керівнику та інституту.

Творчі колективи для Анатолія Олексійовича були візитівкою й пропагандистом, рупором досягнень усього студентського та педагогічного колективу Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту в Україні та за її межами. Виступи творчих колективів на високому професійному рівні підтверджували бачення Анатолія Олексійовича щодо їх ролі та призначення пропаганди на різних рівнях вокально-хорового, народно-інструментального й хореографічного подільського мистецтва.

Географія концертних маршрутів творчих колективів була досить широкою. У 1978 р. хореографічний колектив “Горлиця”, ансамбль троїстих музик отримали звання лауреата XI Всесвітнього фестивалю самодіяльної народної творчості молоді і студентів у Гавані (Куба). Під час подорожі до загадкового американського континенту теплохід “Грузія”, на якому перебували наші музиканти і танцюристи, зупинявся у портах Греції, Іспанії, Португалії, де

ансамбль виступав перед студентами цих країн. На Кубі колектив провів 10 концертів перед делегаціями різних країн. Найбільше запам'яталась участь ансамблю у зведеному Гала-концерті, де виступали такі відомі артисти СРСР, як Лев Лещенко, Ірина Понаровська, композитор Олександра Пахмутова та естрадно-симфонічний оркестр під керівництвом народного артиста СРСР Юрія Силантьєва.

У 1983 році ансамбль троїстих музик разом із “Горлицею” запросили до Києва на “Вишневі усмішки”, для участі у 18 концертах з відомими професійними колективами та артистами: Національним заслуженим академічним народним хором імені Григорія Верьовки під керівництвом народного артиста України Анатолія Авдієвського, чоловічим вокальним квартетом “Явір”, відомими гумористами Тарапунькою (Юрій Тимошенко) і Штепселем (Юхим Березін), народними артистами СРСР Дмитром Гнатюком та Володимиром Дальським, народною артисткою України Ніною Матвієнко. Під час виступів зав'язалися дружні і творчі контакти з оркестровою групою хору ім. Григорія Верьовки (В. Вагаманюк – цимбали, В. Самойленко – баян, Г. Норець – барабан, сопілка, денцівка), що позитивно позначилося на подальшій творчості молодих виконавців.

Саме народному танцювальному колективу “Горлиця”, хоровій капелі, ансамблю народної музики, оркестру народних інструментів, ансамблю народних інструментів Анатолій Олексійович сприяв у розвитку, і отриманні перемог у всеосюзних, республіканських та міжнародних конкурсах і фестивалях. Зокрема, “Горлиця” брала участь у: XI Всесвітньому фестивалі молоді і студентів в Гавані (1978) та в Москві (1979); творчих концертах міст-побратимів Хмельницького, Тамбова та Сілістри (1979); VI фестивалі Дружби молоді СРСР і НДР (1983 р.) (здобув звання лауреата); міжнародному фестивалі народного танцю в м. Барселоні й м. Джеклі (Іспанія, 1992); у концертах по країнах Африки (1984); телевізійних програмах “Вишневі усмішки” (Київ, 1980, 1983).

Ректор протягом тривалої творчої діяльності з великим ентузіазмом підтримував народний ансамбль троїстих музик Олексія Беца, який доносив народний мелос до глядача як в Україні, так і за її межами та був віддзеркаленням справжнього самотнього народно-інструментального мистецтва на Поділлі. У 1985 р. він супроводжував музикантів і “Горлицю” у гастрольних поїздках до країн Африки (Ангола, Бенін, Гвінея-Бесау, Нігерія, Сьєрра-Леоне), дуже пишався ансамблем троїстих музик, вслякю сприяв його матеріальному забезпеченню та організації концертно-творчої діяльності. За його сприяння музичні інструменти для ансамблю були придбані у Мельниці-Подільській на музично-експериментальній фабриці. Народний ансамбль народної музики брав участь у: більш як 40 пісенних конкурсах і фестивалях, що проводилися у містах Хмельницькому, Тернополі, Луцьку, Києві, Москві; XI Всесвітньому фестивалі самодіяльної народної творчості молоді і студентів (Гавана (Куба), 1978); телевізійній програмі “Вишневі усмішки” (Київ, 1980, 1983); телевізійній програмі “Сонячні кларнети” (Київ, 1981, 1982); VI фестивалі

Дружби молоді СРСР і НДР (1983 р.); телевізійній програмі “Ширше коло” (Москва, 1984); гастрольній поїздки до країн Африки (Ангола, Бенін, Гвінея-Бесау, Нігерія, Сьєрра-Леоне, 1985); всесоюзних фестивалів народної творчості (1975–1977, 1983–1985, 1987) (здобув три золоті медалі); гастрольній поїздки до Болгарії із танцювальним колективом “Кам’ячанка” (худ. кер. В. Дячук) (Тутракан, Болгарія, 1987); республіканському конкурсі ансамблів народної музики України (м. Тернопіль, 1990, I місце); міжнародному фестивалі народного танцю в Барселоні й Джеклі (Іспанія, 1992).

Упродовж тривалого і плідного творчого шляху фольклорно-етнографічний ансамбль трійстих музик Кам’янець-Подільського державного педагогічного інституту під керівництвом Олексія Беца здобув три золоті медалі переможців всесоюзних фестивалів народної творчості, звання лауреата XI Всесвітнього фестивалю молоді і студентів у Гавані (Куба) та телерадіо “Сонячні кларнети”, “Ширше коло”, “Сяйво”, нагороджений Почесними грамотами та дипломами Всесоюзного оргкомітету із проведення огляду самодіяльного художнього мистецтва, Міністерства освіти УРСР, Президії Федерації профспілок України та Хмельницької області, обласної державної адміністрації. Колектив взяв участь у багатьох міжнародних конкурсах і фестивалях, неодноразово виступав на Хмельницькому, Чернівецькому та республіканському телебаченні.

Народна хорова капела (худ. кер. – Борис Ліпман) брала участь у: I республіканському фестивалі педагогічних вищих навчальних закладах в концертному залі Київської консерваторії (здобула звання лауреата, 1967); заключному концерті I республіканського фестивалю в оперному театрі (Київ, 1967); звіті творчих колективів народної творчості Хмельницької області в Палаці культури “Україна (Київ, 1973)”.

Ансамбль народних інструментів “Джерела” (кер. В. Лабунець) брав участь у: Всеукраїнському фестивалі аматорських колективів профспілок (м. Хмельницький, 1999 р., диплом I ступеня). З великим успіхом ансамбль народних інструментів Віктора Лабунця представляв народно-інструментальне мистецтво на сцені міста й області. Колектив завоював симпатії у мистецьких колах. Він став активним осередком у культурному житті педагогічного університету, міста, області. На всеукраїнському фестивалі аматорських колективів профспілок (м. Хмельницький, 1999 р.) ансамбль народних інструментів “Джерела” нагороджується Дипломом II ступеня. Таким чином, студентський ансамбль перетворився на провідний творчий колектив з оригінальним репертуаром, високопрофесійним виконавством і популярністю.

Досить вдало ректор використовував імідж творчих колективів у популяризації свого навчального закладу, його престижності через реалізацію спільних творчих проєктів. Спільні виступи ректора і творчих колективів на Чернівецькому телебаченні акумулювалися в позитивний інформаційний заряд, що високо підносило популярність навчального закладу, його наукових, навчальних, спортивних та культурно-мистецьких досягнень. Так зароджу-

валася нова форма проведення профорієнтаційної роботи, що була спрямована на залучення майбутніх абітурієнтів до навчання у виші.

Атмосфера стосунків, яка панувала між ректором, керівниками й учасниками самодіяльності, була напрочуд щирою, доброзичливою, відкритою і оптимістичною. Після кожного концертного виступу Анатолій Олексійович виходив за лаштунки сцени й висловлював теплі слова вдячності усім керівникам колективів й студентам, випромінюючи в очах море безмежної радості й щастя. Ректор завжди знаходив потрібні слова для керівників колективів, так і для студентів, що, безперечно, дуже зближувало в особистих стосунках і надіяло подвійною відповідальністю за спільну працю.

Між ректором і керівниками творчих колективів панувала атмосфера співробітництва, взаєморозуміння, взаємоповаги, творче осмислення мистецьких завдань, обопільна відповідальність за прийняття взятих зобов'язень.

Не раз згадую свою першу зустріч з Анатолієм Олексійовичем, яка відбулася на початку жовтня 1985 р. Мене, 24-річного випускника Харківського державного інституту культури, представляла як майбутнього керівника оркестру народних інструментів завідувач кафедри музики, старший викладач Галина Євтихівна Кот. Звісно, оркестр потрібно було ще організувати. Після закриття музично-педагогічного факультету в 1976 р. він перестав функціонувати. Вислухавши мою характеристику і рекомендації завідувача кафедри, ректор висловив слова довіри до моєї кандидатури й віру в започатковану справу. Після такої теплої підтримки дуже хотілося підтвердити сказане реальною справою.

Анатолій Олексійович дозволив переглянути більше 2000 особових справ студентів денної форми навчання на усіх факультетах інституту і відшукати осіб, які мають музичну інструментальну підготовку. Таких виявилось майже 20 осіб. До організації оркестру народних інструментів були залучені усі декани факультетів, які сприяли створенню оркестру.

Перший концерт оркестру народних інструментів відбувся наприкінці травня 1986 р. в актовій залі головного корпусу інституту. Концерт був успішним. Анатолій Олексійович висловив своє щире задоволення від дебюту колективу.

Матеріальна база, інструментарій для оркестру, що залишилися у спадок від музично-педагогічного факультету, були дещо застарілими і потребували оновлення. Вирішуючи проблему осучаснення музичних інструментів, яку А.О. Копилов назвав однією з пріоритетних для себе як керівника, у 1987 р. були виділені значні кошти для придбання гуслів (1000 рублів). Від такої уваги хотілося працювати ще краще, наполегливіше, ефективніше. У 1988 році колективу за його творчі здобутки було присвоєно звання "народний".

Для оркестрантів, за сприяння куратора художньої самодіяльності інституту, завідувача кафедри фізкультури – Тамари Дмитрівни Кидалової та очільника вишу, пошили комплект концертних костюмів (34 жіночих плахт і блуз; 10 чоловічих сорочок).

У липні 1991 р. Анатолій Олексійович відкликав мене з відпустки і відрядив разом із викладачем Віктором Лабунцем до Москви на експериментальну фабрику музичних інструментів за комплектом оркестрових струнних інструментів, на які були виділені інститутом кошти в сумі 18 тисяч рублів. Після придбання комплекту оркестрових концертних та індивідуально замовних інструментів значно покращилась гра оркестрантів та якість звучання оркестру.

Перелік творів, що виконувалися оркестром, свідчить про високий художньо-виконавський рівень концертних програм: О. Холмінов “Увертюра”, А. Петров “Увертюра”, С. Гулак-Артемовський “Дует Андрія та Оксани”, “Чорна хмара з-за діброви” із опери “Запорожець з-за Дунаєм”, М. Кропивницький “Соловейко”, Є. Адамцевич “Запорізький марш”, Т. Ремешило “Гуцульські наспіви”, А. П’яцолла “Лібертанго”, “Медітанго”, В.А. Моцарт “Речитатив та арія Електри” із опери “Ідоменей”, К. Бадельт Музика до кінофільму “Пірати Карибського моря”, Г. Хоткевич “Героїчна поема про Байду” – твори різного образно-художнього змісту, індивідуальних композиторських стилів. Та, врешті, саме це обумовило невичерпну різнобарвність музичного колориту і рельєфність стильових та жанрових контрастів репертуарного доробку оркестру. Найбільше із переліченого Анатолій Олексійович насолоджувався виконанням “Запорозького маршу”, який вперше прозвучав у 1989 р.

11 травня 2001 р. оркестр народних інструментів брав участь у творчому звіті майстрів мистецтва та аматорських колективів Хмельницької області в Палаці “Україна” м. Києва, де їх виступ отримав схвальні відгуки від членів журі: народних артистів України Віктора Гуцала (диригент Національного оркестру народних інструментів) та Свгена Савчука (диригент Заслуженої хорової капели “Думка”). У вирішенні організаційних питань підготовки оркестру до звіту Анатолій Олексійович брав найактивнішу участь, особисто відвідував репетиції і контактував з керівництвом обласної державної адміністрації.

З оркестром народних інструментів плідно співпрацюють солісти-вокалісти оркестру: народна артистка України Валентина Степова, заслужена артистка України, солістка Львівського оперного театру і балету ім. І. Франка Ніна Мельник; лауреати міжнародних та всеукраїнських конкурсів – Олена Лютаревич та Оксана Томків; заслужений працівник культури України, лауреат міжнародних, всеукраїнських конкурсів та пісенних фестивалів Тамара Плющ; лауреати всесоюзних і всеукраїнських конкурсів та пісенних фестивалів: Анатолій Ляпота, Мирослав Тиш, Майя Печенюк, Олена Прядко, Марина Стасюк.

У 1999 р., залучивши до творчої співпраці найкращих співаків міста (Мирослав Тиш, Василь Лісовий, Петро Підлісний, Петро Конфедерат, Олександр Вознюк, Віктор Білоцький, Юрій Савчук, Георгій Мисюк, Анатолій Ляпота, Микола Стасюк, Сергій Антошук, Роман Кукурудза, Іван Сарафанюк, Василь Моцик, Володимир Кушнір, Олександр Шутяк, Микола Вінниченко), керівник ансамблю здійснив постановку “Героїчної поеми про Байду” композитора

Гната Хоткевича. Цей героїчно-драматичний твір у виконанні чоловічої вокальної групи у супроводі народного оркестру народних інструментів неодноразово виконувався на сценах міст Дрогобича, Кам'янець-Подільського, Шепетівки, в театрі ім. Петровського у м. Хмельницькому та у Палаці культури “Україна” в Києві. Ректор та керівництво області виставили найвищі оцінки виконанню цього твору.

Оркестр народних інструментів (кер. І. Маринін) брав участь у: II Всеукраїнському фестивалі самодіяльних художніх колективів профспілок (Хмельницький, 1999, здобув звання лауреата); III Всеукраїнському фестивалі самодіяльних художніх колективів профспілок (Хмельницький, 2001, здобув звання лауреата); звіті творчих колективів Хмельницької області (м. Київ, 2001); IV Всеукраїнському фестивалі самодіяльних художніх колективів профспілок (Київ, 2005, здобув звання лауреата); III Міжнародному конкурсі баяністів-акордеоністів “Perpetum mobile” (м. Дрогобич, 2010, III місце); VI Міжнародному конкурсі баяністів-акордеоністів “Perpetum mobile” (м. Дрогобич, 2013, II місце).

Звісно, Анатолій Олексійович щиро вболівав і радів успіхам своїх вихованців, адже їхні успіхи були неможливі без цілеспрямованої організаційної роботи адміністрації вишу й особисто Анатолія Олексійовича. Його креативний підхід у вирішенні організаційних проблем, нестандартне, оригінальне мислення слугували передумовою успіху творчих колективів. Активна творча діяльність аматорських колективів Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту в 1977–2001 рр. відбувалася за постійної підтримки і сприяння очільника вишу.

Список використаних джерел і літератури

1. Гуменюк А. Анатолій Олексійович Копилов: з нагоди 80 –х роковин від дня народження // Анатолій Олексійович Копилов: Особистість у вимірі епохи: Спогади. Дослідження: збірник матеріалів науково-практичної конференції / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; [уклад.: В. А. Дубінский, В. С. Степанков; відп. ред. В. С. Степанков]. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. Вип. 2. С. 47-49.
2. Завальнюк О. Наукова співпраця з професором А. Копиловим (до 80-річчя вченого і наставника) // Там само. С. 49-58.
3. Лозовий В. Участь Анатолія Олексійовича Копилова у моїй долі // Там само. С. 60-63.
4. Нечитайло В. На берегах пам'яті // Там само. С. 75-77.
5. Смолій В. Людина та епоха // Там само. С. 39-41.
6. Степанков В. Творча особистість “життєвого прориву” // Там само. С. 5-38.
7. Хоптяр Ю. Незгасна пам'ять про вчителя // Там само. С. 77-80.
8. Філіпчук А. Харизматичний класик менеджменту вищої педагогічної школи України (до 80-річчя від дня народження ректора Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту (університету) в 1977–2002 рр.) // Там само. С. 81-87.

*Ivan Marynin***Spiritual and Progressive Measurement of Management Activity
of Rector Anatoliy Kopylov**

The article is about organizational management, selfless work and social-patriotic position of rector of Kamianets-Podilskiy State University – Anatoliy Oleksiiiovych Kopylov, who was able to bring the university amateur art to a new level of performance and significantly approach it to a professional.

In particular, there is historical and chronological analysis of the life (biographical content) and administrative aspects of activity, which include: memories about personality of Anatoliy Kopylov, his understanding of education, culture and art and their synthesis and development of spiritual needs for future teaching staff.

The article analyzes the importance of organizational and management activities; providing creative independence for leaders of creative groups; stimulating the creative process in amateur groups, establishing personal communication with the leaders of groups.

It was found the main factors which enriched, deepened and confirmed Anatoliy Oleksiiiovych's vision of the role of amateur creative groups of the university and promote their destination in Ukraine and the world of vocal and choral, instrumental and folk choreography art of Podillia.

The main progressive quality of management activities of Anatoliy Kopylov and pointers which are dominant in forming the spiritual foundations of students are separated.

Keywords: *management activity, progressive measurement, amateur art groups, civil position.*

*И. Г. Маринин***Духовные и подвижнические измерения
управленческой деятельности ректора Анатолия Копылова**

Освещается организационно-управленческая и подвижническая деятельность та собственная общественно-патриотическая позиция ректора Каменец-Подольского государственного университета Анатолия Алексеевича Копылова, благодаря которым любительское искусство учебного заведения поднялось на новый качественный уровень исполнения и существенно приблизилось к профессиональному.

В частности, осуществлено историко-хронологический анализ жизненного и управленческого аспектов деятельности, которые содержат: воспоминания о личности ректора, его государственное понимание задач образования, культуры и искусства, их синтеза и развития в духовном совершенствовании будущих педагогических кадров.

Анализируется значимость организационно-управленческой деятельности руководителя вуза, актуализация творческих детерминант, не-

стандартных оригинальных идей в вопросах функционирования творческих коллективов; предоставление творческой самостоятельности руководителям художественных коллективов; стимулирование творческого процесса в любительских коллективах, налаживание личностной коммуникации с их руководителями.

Выявлены основные факторы, которые обогащали, углубляли и подтверждали видение ректора роли любительских творческих коллективов университета и их призвание пропагандировать в Украине и мире вокально-хоровое, народно-инструментальное и хореографическое искусство Подолья.

Выделены основные подвижнические качества управленческой деятельности руководителя вуза, а также ориентиры, доминирующие в процессе формирования духовных основ студенческой молодежи.

Ключевые слова: Анатолий Копылов, управленческая деятельность, подвижническая деятельность, любительские творческие коллективы, гражданская позиция.

Одержано 8 вересня 2017 року

УДК 378.22: 378.4(477.43-21):030:94(477)

Ю.А.Хоптяр

Вчені Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка у складі авторського колективу “Енциклопедії історії України”

У статті на основі матеріалів “Енциклопедії історії України” зроблена спроба з'ясувати внесок вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка у створення багатотомного видання “Енциклопедії історії України”.

Розглянуто передумови підготовки нового ґрунтового енциклопедичного видання, визначено його актуальність, сформульовано завдання та мету, з'ясовано потребу появи нової енциклопедії в контексті напрацювань вітчизняних істориків, що дають змогу докорінно переосмислити концепцію національної історії, подолати стереотипи радянського часу і підготувати якісно інший словник ЕІУ порівняно із словником “Радянської енциклопедії історії України”.